

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 5, ročník 14., vydané v septembri 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Pohorie Čergov. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translatológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Inštitút pre vedu, kultúru a spoločenský rozvoj)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Inštitút pre vedu, kultúru a spoločenský rozvoj

IČO: 57728038, Bajkalská 12B, 080 01 Prešov, Slovensko

v spolupráci s vydavateľstvom UNIVERSUM-EU, spol. s r. o.

FÍNSKY MODEL ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY V ÉRE UMELEJ INTELIGENCIE

THE FINNISH MODEL OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE ERA
OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Silvia Karaffová¹

Autorka pôsobí ako interná doktorandka na Fakulte verejnej správy, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vo svojej dizertačnej práci sa venuje výzvam a príležitostiam využitia umelej inteligencie pri výkone rozhodovacích právomocí verejnej správy.

The author is an internal doctoral student at the Faculty of Public Administration, Pavol Jozef Šafárik University in Košice. In her dissertation, she focuses on the challenges and opportunities of using artificial intelligence in the exercise of decision-making powers in public administration.

Abstract

This article focuses on the analysis of the local government system in the Republic of Finland, with particular attention to its legislative foundations, organisational structure, and current trends in digitalisation and the use of artificial intelligence (AI) in municipal administration. Through a comparative approach, the article identifies key differences between the Finnish and Slovak models of local self-government in terms of structure, administrative capacity, and innovative potential. Special attention is given to the national AuroraAI programme, the AI register of the City of Helsinki, and other municipal initiatives that have positioned Finland as a European leader in the responsible implementation of AI in the public sector. The findings suggest that successful integration of artificial intelligence into local governance requires not only technological solutions, but above all institutional capacity, an ethical framework, and legal certainty. The Finnish experience offers an inspiring model for the modernisation of public administration in other countries, including the Slovak Republic.

Key words: local self-government, Republic of Finland, artificial intelligence, digitalisation of public administration, AuroraAI, AI register, municipal governance

Abstrakt

Predkladaný článok sa zameriava na analýzu systému územnej samosprávy vo Fínskej republike s osobitným zreteľom na jeho legislatívne základy, organizačnú štruktúru a aktuálne

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Silvia Karaffová, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Fakulta verejnej správy, Katedra verejnoprávných disciplín, Popradská 66, 040 11 Košice
E-mail: silvia.karaffova@student.upjs.sk

trendy v oblasti digitalizácie a využívania umelej inteligencie (AI) v komunálnej správe. Prostredníctvom komparatívnej metódy sú identifikované kľúčové rozdiely medzi fínskym a slovenským modelom miestnej samosprávy, a to v dimenziách štruktúry, kapacity a inovatívneho potenciálu. Osobitná pozornosť je venovaná národnému programu AuroraAI, AI registru hlavného mesta Helsinky a ďalším municipálnym iniciatívam, ktoré z Fínska vytvárajú európskeho lídra zodpovednej implementácie AI vo verejnom sektore. Výsledky analýzy poukazujú na to, že úspešná integrácia umelej inteligencie do miestnej správy si vyžaduje nielen technologické riešenia, ale predovšetkým inštitucionálnu kapacitu, etický rámec a právnu istotu. Fínske skúsenosti predstavujú inšpiratívny model pre modernizáciu verejnej správy v iných krajinách, vrátane Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: územná samospráva, Fínska republika, umelá inteligencia, digitalizácia verejnej správy, AuroraAI, AI register, miestna správa

Úvod

Územná samospráva tvorí jeden zo základných pilierov demokratického usporiadania štátu, prostredníctvom ktorého môžu občania aktívne participovať na správe vecí verejných na miestnej úrovni. Fínsko sa dlhodobo zaraďuje medzi štáty, ktoré budujú systém miestnej správy na hodnotách subsidiarity, otvorenosti a participácie obyvateľov. Primárnym právnym rámcom pre organizáciu a fungovanie miestnej samosprávy je zákon č. 410/2015 o miestnej samospráve, ktorý nadobudol účinnosť 1. mája 2015. Tento zákon vymedzuje základné princípy fungovania obcí, ich kompetencie, organizačné štruktúry, hospodárenie a formy medziobecnej spolupráce.

Cieľom predkladaného článku je analyzovať postavenie územnej samosprávy vo Fínskej republike so zreteľom na platný právny rámec, špecifiká fungovania samosprávnych jednotiek a aktuálne trendy v oblasti digitalizácie a umelej inteligencie (AI) v samospráve. Práca si kladie za cieľ nielen opísať súčasný stav, ale aj identifikovať inšpiratívne príklady využívania inovatívnych nástrojov v miestnej správe, ktoré by mohli byť relevantné pre vedecký diskurz o modernizácii verejnej správy v kontexte využívania AI. Prioritná pozornosť je venovaná miere prenositeľnosti fínskych skúseností s využívaním AI v miestnej správe do slovenského prostredia, čo si vyžaduje nielen sumár konkrétnych iniciatív, ale predovšetkým analýzu právnych, inštitucionálnych a kapacitných predpokladov, ktoré ich podmieňujú, a ich komparáciu so stavom na Slovensku. Osobitná pozornosť je venovaná identifikácii tých parametrov, v ktorých prenositeľnosť naráža na objektívne bariéry.

Pri výskume bola použitá najmä metóda komparatívnej právnej analýzy a kvalitatívna analýza vybraných prípadových štúdií využívania AI na municipálnej úrovni vo Fínsku. Komparácia je rámcovaná podľa troch kritérií: inštitucionálna kapacita samospráv, právny rámec využívania AI a mechanizmy transparentnosti a zodpovednosti. Cieľom nie je nájsť možnosti pre mechanický prenos fínskeho modelu do slovenských podmienok, ale identifikovať právne, organizačné a kapacitné predpoklady, ktoré by Slovensko muselo vytvoriť, aby podobné AI riešenia mohli v samospráve skutočne fungovať.

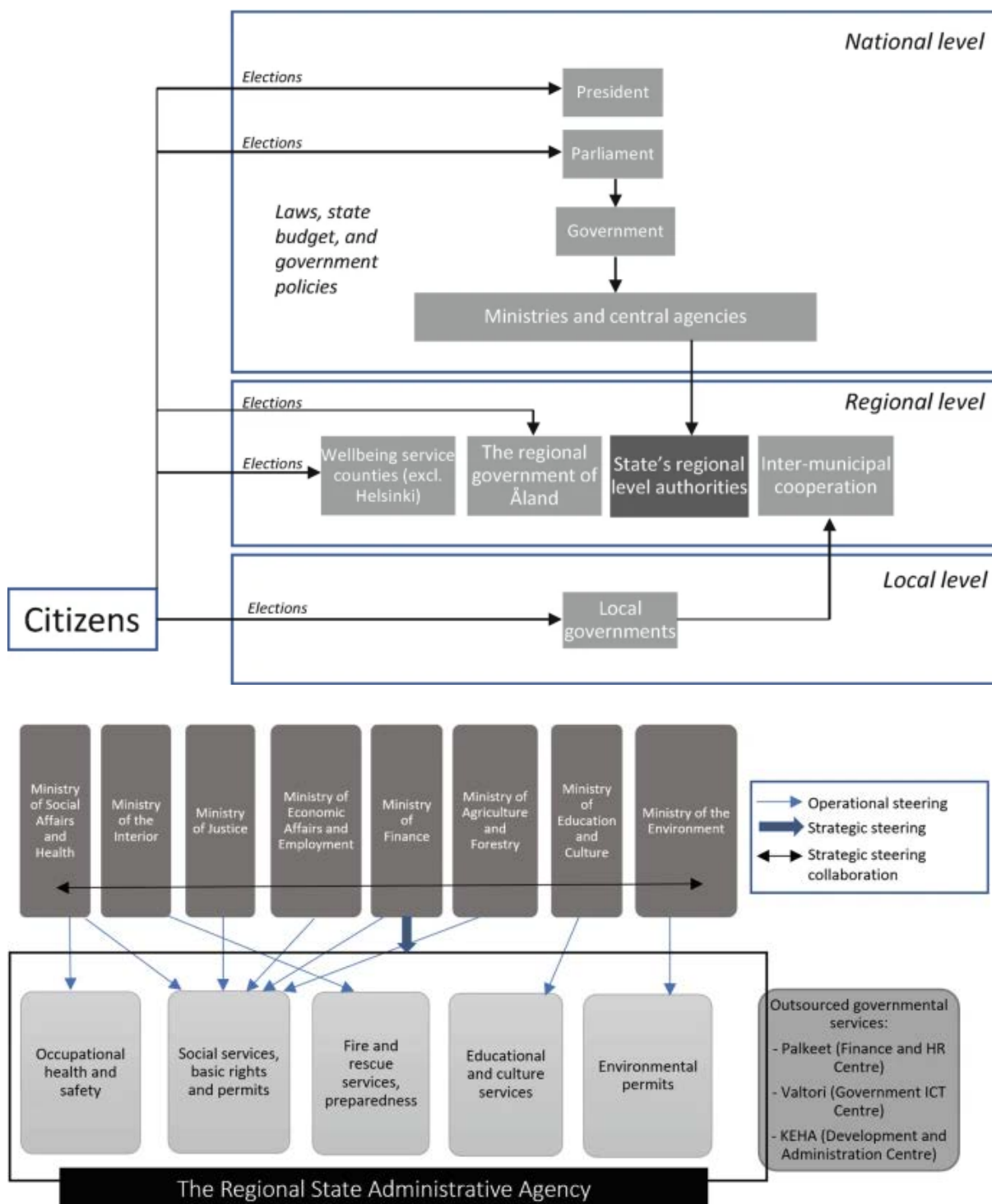
Verejná správa a teoreticko-historické východiská miestnej samosprávy vo Fínskej republike

Fínska republika, zaradovaná medzi škandinávске krajiny a reprezentujúca severoeurópsky a škandinávsky model verejnej správy, je charakterizovaná ako decentralizovaný unitárny štát. Verejná moc v nej existuje na úrovni centrálnej, regionálnej a miestnej, avšak zákonodarná moc v plnom zmysle slova pôsobí výlučne na centrálnej úrovni. Fínsko je od roku 1995 členom Európskej únie (Konečný 2016). Ako parlamentná demokracia disponuje Fínska republika jednokomorovým parlamentom nazývaným Eduskunta, ktorý tvorí 200 poslancov. Z nich 199 je volených každé štyri roky prostredníctvom pomerného zastúpenia v 13 volebných obvodoch, pričom jeden mandát je vyhradený pre autonómnu oblasť Ålandy, kde prebieha voľba jednoduchou väčšinou hlasov (VAALIT VAL 2025). Na rozdiel od mnohých európskych štátov Fínsko nedisponuje ústavným súdom – jeho funkciu plní Ústavná komisia parlamentu (Konečný 2016).

Z hľadiska organizácie štátnej správy zákon č. 410/2015 o miestnej samospráve vymedzuje tri úrovne: ústrednú, regionálnu a miestnu štátnu správu. Ústredná štátna správa zahŕňa ministerstvá spolu s ústrednou vládou a podriadenými verejnými orgánmi, predovšetkým agentúrami. Verejné agentúry sú klasifikované na základe účtovníctva, výkonnostného riadenia a zamestnávateľskej funkcie. V roku 2022 sa štruktúra štátnej správy skladala zo 14 vládnych zložiek, 64 účtovných kancelárií, 104 výkonnostných útvarov a 184 zamestnávateľských kancelárií.

Regionálnu štátnu správu zabezpečujú Regionálne správy (AVI) a Centrá pre hospodársky rozvoj, dopravu a životné prostredie (ELY), ktoré plnia úlohy viacerých ministerstiev na regionálnej úrovni. Celkovo existuje 6 regionálnych správ a 15 centier hospodárskeho rozvoja, dopravy a životného prostredia.

Miestna štátna správa zahŕňa policajné oddelenia a úrady zamestnanosti, pričom niektoré ich kompetencie sa v súlade s platnými reformami prevádzajú do pôsobnosti obcí. V oblasti poskytovania interných služieb zohrávajú kľúčovú úlohu dve centrá zdieľaných služieb – Valtori (ICT služby) a Palkeet (finančné a HR služby). Dlhodobý trend smeruje k znižovaniu počtu štátnych agentúr prostredníctvom ich konsolidácie do väčších a multifunkčných celkov (Pekkola a kol. 2023).

Obrázok 1 – Súčasná vládna štruktúra vo Fínsku
Zdroj: Pekkola a kol. 2023

Miestna samospráva vo Fínsku má hlboké historické korene, siahajúce k staroseverským a nemeckým tradíciám kolektívneho rozhodovania slobodných ľudí o spoločných záležitostiach. Formálna inštitucionalizácia obcí nastala v 19. storočí prostredníctvom obecného dekrétu z roku 1865 a osobitného dekrétu pre mestá z roku 1873. Až do 30. rokov 20. storočia si fínske obce udržiavali relatívne vysokú mieru nezávislosti.

Prelomovými boli 60. roky 20. storočia, keď sa v kontexte budovania sociálneho štátu obce stali kľúčovými poskytovateľmi verejných služieb a de facto súčasťou štátnej administratívy. Tento model tzv. "obce služieb" dosiahol vrchol v 80. rokoch, no bol sprevádzaný rastúcou reguláciou a byrokratizáciou, ktoré postupne erodovali reálnu samosprávnosť.

Od 90. rokov sa začala éra reforiem inšpirovaných novým verejným manažmentom (NPM), neskôr princípmi novej verejnej správy (NPG) a neoweberovského myslenia. Reformy kládli dôraz na decentralizáciu, znižovanie byrokracie, trhové mechanizmy a orientáciu na výsledky. Po roku 2000 sa reformné snahy stali menej jednotnými a kombinovali prvky NPM s cieľmi ako medziobecná spolupráca, verejno-súkromné partnerstvá a regionálne štruktúry.

Kľúčovým reformným krokom bolo vytvorenie tzv. okresov služieb blahobytu (Wellbeing Services Counties – WSC) v roku 2023, na ktoré bola prenesená zodpovednosť za zdravotnícke a sociálne služby, ktoré dovtedy tvorili viac než polovicu obecných rozpočtov (Sahamies a kol. 2023).

Organizácia obecnej samosprávy

Každá obec musí podľa zákona č. 410/2015 o miestnej samospráve disponovať povinnými orgánmi: miestnym zastupiteľstvom (najvyšší politický orgán), miestnou exekutívou (obecnou radou), výborom pre audit a volebnými komisiami. Zastupiteľstvo pritom volí členov exekutívy aj obecného riaditeľa alebo starostu. Popri povinných orgánoch môžu obce zriaďovať aj výbory, napríklad pre vzdelávanie či územné plánovanie.

Najvyšším rozhodovacím orgánom obce je miestne zastupiteľstvo, ktoré rozhoduje o stratégii obce, schvaľovaní rozpočtu a finančných výkazoch, zásadách vlastníckej politiky a schvaľovaní územných plánov. Funkčné obdobie zastupiteľstva je štyri roky a začína sa v júni volebného roka. Počet členov zastupiteľstva sa odvíja od počtu obyvateľov obce nasledovne:

Počet obyvateľov	Minimálny počet členov rady
nie viac ako 5 000	13
5 001 – 20 000	27
20 001 – 50 000	43
50 001 – 100 000	51
100 001 – 250 000	59
250 001 – 500 000	67
viac ako 500 000	79

Tabuľka 1 – Minimálny počet členov zastupiteľstva podľa počtu obyvateľov
Zdroj: Zákon č. 410/2015 o miestnej samospráve

Fínske obce plnia tri vzájomne prepojené funkcie. Demokratická funkcia zabezpečuje miestnu demokraciu a priamu participáciu občanov. Zákon vyžaduje, aby obce umožnili rôzne formy zapojenia verejnosti vrátane konzultácií a participatívneho plánovania. Realita je však taká, že iba 20 % občanov verí, že ich hlas reálne ovplyvňuje rozhodnutia. Služobná funkcia zahŕňa

zabezpečovanie predškolského a základného vzdelávania, kultúry, športu, knižníc, územného plánovania, stavebného dozoru, infraštruktúry a vodného hospodárstva. Rozvojová funkcia umožňuje obciam venovať sa dobrovoľným aktivitám v oblasti hospodárskeho rozvoja, zamestnanosti alebo bývania, čo korešponduje s princípmi NPG zdôrazňujúcimi spoluprácu a sieťovanie. Od roku 2025 sa rozvojová funkcia posilnila prenesením zodpovednosti za služby zamestnanosti na úroveň obcí (Sahamies a kol. 2023).

Legislatívny aspekt	Slovenská republika	Fínska republika
Ústavné zakotvenie územnej samosprávy	Ústava SR, 4. hlava čl. 64-71	Ústava Fínska, čl. 121 garantuje autonómiu obcí a regionálnych samospráv.
Základný zákon o územnej samospráve	Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a Zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávných krajoch)	Local Government Act (410/2015) upravuje organizáciu a fungovanie obcí.
Regionálna samospráva	Zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávných krajoch)	Regionálne samosprávne rady podľa Act on Wellbeing Services Counties (611/2021)
Financovanie samosprávy	Miestne dane, štátne dotácie a transfery.	Miestne dane, štátny rozpočet a granty.
Reforma zdravotníctva a soc. starostlivosti	Kompetencie obcí aj VÚC v zdravotníctve, postupné zmeny v rámci decentralizácie.	SOTE reforma (od 2023) presúva zdravotníctvo na samosprávu Wellbeing Services Counties.
Právomoci a kompetencie obcí	Kompetencie v oblasti miestnych záležitostí, rozvoj infraštruktúry, školstvo, sociálne služby.	Autonómia obcí pri správe miestnych záležitostí, územné plánovanie a verejné služby.
Participácia obyvateľov	Občianska iniciatíva, verejné rokovania, referendá podľa zákonov o samospráve.	Občianske iniciatívy, verejné vypočutia, participatívne mechanizmy
Zákon o voľbách do samosprávy	Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov	Election Act (714/1998) – upravuje voľby do samosprávných orgánov.
Transparentnosť a kontrola	Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám	Act on the Openness of Government Activities (621/1999), zákon o verejnej finančnej kontrole.
Medzinárodné záväzky	Ratifikácia Európskej charty miestnej samosprávy (ratifikovaná v roku 2000).	Ratifikácia Európskej charty miestnej samosprávy (1991).

Tabuľka 2 – Porovnanie legislatívnych zakotvení územnej samosprávy v Slovenskej a Fínskej republike

Zdroj: Vlastné spracovanie

Fungovanie územnej samosprávy vo Fínskej republike a v Slovenskej republike

Z historického hľadiska bolo Fínsko od čias Fínskeho veľkoveľkovoľvodstva rozdelené na 6 provincií (lääni), v ktorých sa vykonávala dekoncentrovaná štátna správa na čele s guvernérm (maaherra, landshövding), menovanými prezidentom na návrh vlády. Guvernér vedie krajský úrad, vykonáva na území kraja štátnu správu v pôsobnosti ministerstva sociálnych vecí

a zdravotníctva, školstva a kultúry, polície, záchranných služieb, dopravy, obchodnej súťaže a ochrany spotrebiteľa a spravodlivosti (Konečný 2016). Toto administratívne rozdelenie bolo zrušené v roku 2010. Súčasná štruktúra územnej samosprávy vo Fínsku je tvorená tromi hlavnými úrovňami, ktoré sú prehľadne znázornené v nasledujúcej tabuľke.

Úroveň	Názov	Počet	Právna subjektivita	Má dane?	Kompetencie
1. úroveň	Obce (kunta)	308	Áno	Áno	Školstvo, infraštruktúra, plánovanie, kultúra...
2. úroveň (neformálna)	Regionálne združenia	rôzne	Áno (dobrovoľné)	Nie	Spolupráca v špecifických oblastiach
Špeciálna úroveň	Wellbeing services counties	21	Áno (verejnoprávne)	Nie	Zdravotníctvo, sociálne služby, záchranný systém

Tabuľka 3 – Štruktúra územnej samosprávy vo Fínskej republike

Zdroj: Ministerstvo sociálnych vecí a zdravotníctva Fínska 2026a, Statistics Finland 2026a

K januáru 2026 existuje vo Fínsku 308 obcí (Statistics Finland 2026a). Napriek tomu, že väčšina z nich zaberá rozsiahle územia, sú populačne veľmi rozdielne – viac ako polovica obcí má menej ako 6 000 obyvateľov, pričom priemerný počet obyvateľov na obec dosahuje približne 18 300 (Statistics Finland 2025). Tento vysoký priemer je určený spôsobom, že niekoľko veľkých mestských obcí výrazne prevyšuje ostatné územia: deväť najväčších miest – vrátane Helsíniek, Espoo alebo Tampere – zaberá malú časť Fínska, no žije v nich 30 % celkovej populácie a sústreďuje sa v nich až 40 % všetkých pracovných miest (Sahamies a kol. 2023).

Znak	Slovenská republika	Fínska republika
Počet obyvateľov	5 409 407	5 635 971
Rozloha	cca 49 000 km ²	cca 338 000 km ²
Počet miest	cca 140	cca 310
Počet obcí	cca 2 900	cca 310 (obce/mestá sú jednotný druh obcí)
Priemerný počet obyvateľov na obec	cca 1 860	cca 18 300

Tabuľka 4 – Porovnanie základných znakov územnej samosprávy v Slovenskej a Fínskej republike

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Statistics Finland 2026b; Zákona č. 410/2015 o miestnej samospráve; Štatistický úrad Slovenskej republiky 2026a; Štatistický úrad Slovenskej republiky 2026b; Štatistický úrad Slovenskej republiky 2026c

Vzájomné porovnanie systémov územnej samosprávy oboch krajín odhaľuje zásadné rozdiely v ich konfigurácii. Slovenská republika disponuje hustou sieťou malých obcí, kde priemerná obec má necelých 1 900 obyvateľov, čo sa podstatne líši od fínskeho modelu s priemerným počtom viac ako 18 300 obyvateľov na obec. Ak by sme nebrali do úvahy najväčšie mestá vo Fínsku, stále môžeme hovoriť o výraznej odlišnosti. Takáto štrukturálna odlišnosť

podmieňuje rozdielne administratívne kapacity, finančnú sebestačnosť a schopnosť inovatívne reagovať na výzvy modernej verejnej správy.

Oblasť	Fínska republika	Slovenská republika
Školstvo	Zriaďovanie základných škôl, predškolských zariadení	Zriaďovanie materských a základných škôl (obce), stredné školy (VÚC)
Zdravotníctvo	Do roku 2022 obce, od 2023 regióny (wellbeing services counties)	Ambulantná a nemocničná starostlivosť (VÚC), obce sa podieľajú na prevencii
Sociálne služby	Obce a regióny zabezpečujú sociálne služby, pomoc seniorom, rodinám	Obce (základné služby), VÚC (špecializované zariadenia)
Územné plánovanie	Obce majú silné kompetencie – územný plán, povoľovanie stavieb	Obce (územné plány, stavebné konania), VÚC schvaľujú územný rozvoj kraja
Miestne dane	Priama obecná daň z príjmov FO (sadzba 4,70–10,90 % podľa obce), daň z nehnuteľností	Daň z nehnuteľností, miestne poplatky (napr. za odpad), podielová daň z príjmov FO
Financovanie	Vlastné príjmy (dane, poplatky), štátne dotácie, podiel z dane z príjmu FO	Daňové príjmy (podielové dane), vlastné príjmy, štátne dotácie
Medziobecná spolupráca	Veľmi rozvinutá – spoločné úrady a funkcie	Zákonom umožnená, ale menej častá; najmä v oblasti školstva alebo soc. služieb

Tabuľka 5 – Porovnanie základných oblastí územnej samosprávy v Slovenskej a Fínskej republike
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Eurydice 2025, Ministerstvo sociálnych vecí a zdravotníctva Fínska 2025, Ministerstvo životného prostredia Fínska 2025, Statistics Finland 2026c, Local Finland 2025, Zákon č. 369/1990 Zb., Zákon č. 302/2001 Z. z., Zákon č. 564/2004 Z. z.

Vzťah medzi štátom a obcami vo Fínsku je vybudovaný na princípe fiškálneho federalizmu: centrálna vláda zodpovedá za makroekonomickú stabilitu a prerozdeľovanie príjmov, zatiaľ čo obce a regióny zabezpečujú poskytovanie a financovanie verejných služieb. Kľúčovou zásadou je zákonná povinnosť štátu zabezpečiť obciam primerané finančné krytie vždy, keď im prideli nové kompetencie (Sahamies a kol. 2023). Táto zásada je fundamentálnym prvkom udržateľnosti fínskeho samosprávneho modelu.

Umelá inteligencia v územnej samospráve Fínskej republiky

Fínska republika patrí medzi európskych lídrov v oblasti zodpovedného rozvoja a implementácie umelej inteligencie (AI) vo verejnom sektore. Táto pozícia nie je výsledkom náhodného vývoja, ale cieľavedomej štátnej stratégie, ktorá sa začala formovať ešte v roku 2017, keď Ministerstvo hospodárskych záležitostí a zamestnanosti publikovalo národnú stratégiu s názvom Finland's Age of Artificial Intelligence. Stratégia si kladie za cieľ vybudovať Fínsko ako globálneho lídra v praktickej aplikácii AI, pričom osobitný dôraz kladie na verejné služby, etiku a inklúziu (Nordforsk 2024).

Na rozdiel od mnohých iných krajín Fínsko pristupuje k AI nie ako k čisto technologickej, ale predovšetkým ako k spoločenskej a správnej výzve. Transparentnosť, zodpovednosť a dôvera sú vnímané ako predpoklady, nie ako obmedzenia inovácií. Tento

prístup sa prejavuje v konkrétnych iniciatívach na národnej aj komunálnej úrovni (Mayors of Europe 2026a).

Národný program AuroraAI

Najambicióznou iniciatívou v oblasti AI pre verejnú správu bol národný program AuroraAI, koordinovaný Ministerstvom financií Fínskej republiky v rokoch 2020–2022. Cieľom programu bolo vybudovať decentralizovanú, otvorenú sieť prepájajúcu veci verejné, súkromné a tretí sektor a poskytovať občanom proaktívne a personalizované verejné služby podľa ich životných udalostí (OECD-OPSI 2022).

Filozofia programu vychádzala z kritiky tradičného modelu poskytovania verejných služieb. Namiesto toho program presadzoval tzv. Human-Centric AI Transformation (HCAIT) model, v ktorom je štartovacím bodom konkrétna životná situácia občana, napr. zmena zamestnania, narodenie dieťaťa alebo vstup do vzdelania, nie organizačná štruktúra úradu. Prostredníctvom siete AuroraAI mali byť občanom automaticky a proaktívne ponúkané relevantné verejné, súkromné i neziskové služby bez nutnosti aktívneho vyhľadávania (OECD-OPSI 2022).

Program bol v roku 2023 formálne ukončený z dôvodu komplexnosti riadenia a nedostatočnej pripravenosti časti verejných inštitúcií, no jeho myšlienky a pilotné riešenia sú ďalej rozvíjané individuálnymi obcami a mestami (Mayors of Europe 2026b).

Legislatívny rámec pre AI v miestnej samospráve

Fínsko v oblasti právnej regulácie AI dlhodobo uprednostňovalo proeurópsky prístup, aktívne sa zapájajúc do tvorby nariadenia EÚ o umelej inteligencii (AI Act). Nariadenie EÚ o AI vstúpilo do platnosti 2. augusta 2024 a Fínsko pristúpilo k harmonizácii národnej legislatívy (Chambers and Partners 2025). V tejto súvislosti bol v októbri 2024 zverejnený návrh zákona o dohľade nad určitými systémami AI (Laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta), ktorý nadobudol účinnosť v roku 2025.

Pre potreby municipalít je zásadný aj zákon č. 906/2019 o správe informácií vo verejnej správe, ktorý sa ako prvý zákon na legislatívnej úrovni venuje otázkam zodpovednosti pri využívaní AI a automatizovaného rozhodovania. Fínske mestá sú zároveň povinné zosúladiť svoje AI systémy s požiadavkami nariadenia GDPR, a to najmä pri spracovaní osobných údajov obyvateľov.

Konkrétne aplikácie AI vo fínskych obciach

Najvýraznejším príkladom implementácie AI v komunálnej správe je hlavné mesto Helsinki, ktoré patrí k európskym priekopníkom zodpovedného využívania AI v mestskej správe. Helsinki spolupracovalo s mestom Amsterdam na vytvorení verejného AI registra – nástroja, ktorý tvorí akúsi výkladnú skriňu umelej inteligencie v mestskej správe. Prostredníctvom registra môžu občania získať prehľad o tom, ktoré AI systémy mesto využíva, na aké účely, aké dáta spracúvajú a ako sú riadené. Tento register je považovaný za prvý svojho druhu na svete a stal sa inšpiráciou pre ďalšie mestá v Európe aj mimo nej (Wray 2020; Helsinki AI Register 2026).

Mesto Helsinki ďalej v roku 2024 testovalo nástroj Microsoft Copilot pre zefektívnenie interných administratívnych procesov v spolupráci so súkromným sektorom (Mayors of Europe 2026b). Paralelne prebieha dlhodobá transformácia v poskytovaní mestských služieb s využitím AI – cieľom je, aby boli tieto služby ponúkané proaktívne a personalizovane, bez nutnosti aktívneho vyhľadávania zo strany občana (Urban AI 2023).

Mesto Oulu sa stalo predmetom akademického výskumu v oblasti implementácie AI v komunálnych službách. Prípadová štúdia vývoja chatbota OuluBot pre mestské služby v odhalila šesť kľúčových dilematických párov pri implementácii AI vo verejnom sektore, ktoré sa točia okolo napätia medzi efektívnosťou a etickými imperatívmi verejnej správy vrátane transparentnosti, zodpovednosti a sociálnej spravodlivosti (Heiniisuo a kol., 2025)

Ďalšie fínske mestá sa angažujú prostredníctvom iniciatív ako Make with Espoo (spoluvorba digitálnych riešení s občanmi), DigiOne vo Vantaa (integrovaná digitálna platforma pre vzdelávanie) a OuluHealth (inovatívne zdravotné služby). Tieto projekty sú súčasťou širších stratégií budovania ekosystémov inteligentných miest (Sahamies a kol. 2023).

Obec/Mesto	Iniciatíva/Projekt	Oblasť využitia	Popis
Helsinki	AI Register	Transparentnosť správy	Prvý verejný register AI systémov využívaných mestom, spustený v septembri 2020 spoločne s Amsterdamom, sprístupňujúci informácie o algoritmoch občanom.
Helsinki	Microsoft Copilot pilot	Interná administratíva	V roku 2024 testovanie generatívnej AI pre zefektívnenie vnútorných administratívnych procesov.
Oulu	OuluBot	Zákaznícky servis	Vývoj konverzačného chatbota pre poskytovanie mestských informácií s dôrazom na etické aspekty nasadenia.
Espoo	Make with Espoo	Inovácie	Platforma pre spoluvorbu digitálnych riešení s občanmi a inovatívne služby.
Vantaa	DigiOne	Digitálne vzdelávanie	Jednotná digitálna platforma pre žiakov, rodičov a učiteľov integrujúca AI nástroje vo vzdelávaní.
Helsinki	Proaktívne služby	Servisná transformácia	Využívanie AI na proaktívne ponúkanie relevantných mestských služieb bez nutnosti aktívneho vyhľadávania zo strany občanov.

Tabuľka 6 – Prehľad kľúčových AI iniciatív vo fínskych obciach

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Helsinki AI Register 2026, Urban AI 2023, Mayors of Europe 2026b, Heiniisuo a kol., 2025

AI register Helsiniek, spustený v septembri 2020 spoločne s Amsterdamom, napĺňa predovšetkým dimenziu transparentnosti a to tak, že sprístupňuje verejnosti informácie o tom, ktoré AI systémy mesto využíva, na aké účely a aké dáta spracúvajú (Helsinki AI Register 2026). Tým sa vytvára základ pre demokratickú kontrolu algoritmického rozhodovania a posilňuje sa zodpovednosť samosprávy voči občanom. Register zároveň nepriamo prispieva k právnej istote, keďže zverejnenie podmienok fungovania AI systémov umožňuje občanom overovať súlad ich nasadenia s požiadavkami nariadenia GDPR.

OuluBot, konverzačný chatbot pre mestské služby, ilustruje napätie medzi efektívnosťou a etickými imperatívmi verejnej správy. Prípadová štúdia jeho vývoja identifikovala kľúčové páry v oblasti otázok transparentnosti, zodpovednosti a sociálnej spravodlivosti pri nasadzovaní AI, napr. Ľudský dohľad vs. Automatizácia, teda definovanie hraníc, kedy má AI poskytnúť autonómne riešenie a kedy musí byť otázka smerovaná na ľudského operátora. (Heiniisuo a kol., 2025). Pokiaľ ide o ochranu osobných údajov, chatbot pracuje s požiadavkami obyvateľov mesta, čo si vyžaduje dôsledné zakotvenie v zásadách spracúvania osobných údajov v súlade s GDPR.

Pilotné testovanie nástroja Microsoft Copilot v Helsinkách v roku 2024 sa sústredilo na interné administratívne procesy (Mayors of Europe 2026b). Z hľadiska automatizovaného rozhodovania je pritom zásadné rozlišovanie medzi AI ako nástrojom na podporu rozhodovania úradníka a AI ako nástrojom záväzného rozhodovania vo veci. Fínsky zákon č. 906/2019 o správe informácií vo verejnej správe sa ako prvý na legislatívnej úrovni venuje otázkam zodpovednosti pri takejto automatizácii, čím vytvára právny rámec aj pre municipálne nasadenia.

DigiOne vo Vantaa a platforma Make with Espoo reprezentujú prístup, v ktorom AI nástroje slúžia na posilnenie participácie a spoluprácu verejných služieb s občanmi (Sahamies a kol., 2023). Tento prístup korešponduje s modelom PPPP (Public-Private-People Partnership), ktorý bol súčasťou filozofie programu AuroraAI a vnímal občana nie ako pasívneho príjemcu, ale aj ako aktívneho spolutvorcu AI systémov (OECD-OPSI 2022).

Etické a governance aspekty AI v samospráve

Osobitným príspevkom Fínska k medzinárodnej diskusii o AI je dôraz na etické riadenie. V kontexte AuroraAI programu vznikol model verejno-súkromno-občianskeho partnerstva (PPPP – Public-Private-People Partnership), ktorý vnímal občana nie ako pasívneho príjemcu, ale ako aktívneho spolutvorcu AI systémov vo verejnej správe (OECD-OPSI 2022). Fínsky prístup zdôrazňuje, že ambícia a zodpovednosť nie sú v protiklade, ale vyžadujú sa navzájom (Mayors of Europe 2026b).

Na národnej úrovni Ministerstvo financií v októbri 2024 zriadilo koordinačnú skupinu pre generatívnu AI vo verejnej správe s cieľom zjednotenia pilotných projektov naprieč ministerstvami a zdieľania najlepších postupov (Chambers and Partners 2025). Ministerstvo školstva a kultúry záväzne vyčlenilo 10 miliónov eur ročne v rokoch 2025–2028 pre národný ELLIS inštitút ako centrum AI výskumu, čo potvrdzuje, že Fínsko vníma investície do AI kapacít ako dlhodobú štrukturálnu prioritu (Mayors of Europe 2026a).

Fínske skúsenosti ukazujú, že pre municipálnu samosprávu sú kľúčové tri predpoklady úspešnej implementácie AI: inštitucionálna kapacita, etický rámec a právna istota (Mayors of Europe 2026).

Predpoklady prenositeľnosti fínskych skúseností do slovenského prostredia

Komparácia fínskeho a slovenského modelu odhaľuje, že fínske skúsenosti s AI v miestnej správe nie sú automaticky prenositeľné. Dôvodom nie je nevhodnosť samotných nástrojov, ale absencia inštitucionálnych, právnych a kapacitných predpokladov, ktoré ich vo Fínsku umožňujú.

Inštitucionálna a kapacitná bariéra

Priemerná fínska obec má viac ako 18 300 obyvateľov, kým priemerná slovenská obec len necelých 1 900 (Statistics Finland 2026b; Štatistický úrad Slovenskej republiky 2026a). Táto štrukturálna odlišnosť podmieňuje zásadne rozdielne administratívne capacity. Väčšina slovenských obcí nedisponuje personálnymi ani finančnými zdrojmi na vývoj, nasadenie ani prevádzku AI nástrojov, akými sú AI register, chatbot alebo proaktívna servisná platforma. Fínsky model stavia na konsolidovaných samosprávnych jednotkách, jeho priamy prenos do prostredia s takmer 2 900 malými obcami nie je reálny bez predchádzajúcej medziobecnej spolupráce alebo správnej konsolidácie.

Právna bariéra

Fínsko disponuje zákonom č. 906/2019 o správe informácií vo verejnej správe, ktorý ako prvý na legislatívnej úrovni adresuje otázky zodpovednosti pri využívaní AI a automatizovaného rozhodovania vo verejnej správe. Paralelne prebehla harmonizácia s nariadením EÚ o AI, výsledkom čoho je zákon o dohľade nad určitými systémami AI, účinný od roku 2025 (Chambers and Partners 2025). Slovenská republika v súčasnosti obdobný zákon pre AI vo verejnej správe nemá. Chýba tak právny základ pre povinnosť transparentnosti AI systémov, mechanizmus dohľadu nad automatizovaným rozhodovaním na úrovni samosprávy a jasná úprava zodpovednosti za chybné AI rozhodnutia.

Kapacitná bariéra na úrovni financovania

Fínske ministerstvo školstva a kultúry záväzne vyčlenilo 10 miliónov eur ročne v rokoch 2025–2028 pre národný ELLIS inštitút ako centrum AI výskumu (Mayors of Europe 2026a). Na národnej úrovni bola zriadená koordinačná skupina pre generatívnu AI vo verejnej správe s cieľom zdieľania najlepších postupov naprieč ministerstvami (Chambers and Partners 2025). Slovensko disponuje Národnou platformou AISlovakIA a Akčným plánom digitálnej transformácie 2023–2026, avšak nemá ekvivalentný mechanizmus záväzného a cieleného financovania rozvoja AI kapacít ani porovnateľnú úroveň inštitucionálnej koordinácie vo verejnej správe.

Záverom možno konštatovať, že fínsky model ponúka inšpiratívny rámec, nie však univerzálne prenositeľné riešenie. Pre slovenské prostredie by prenositeľnosť predpokladala najmenej tri predchádzajúce kroky: legislatívnu úpravu zodpovednosti pri automatizovanom

rozhodovaní vo verejnej správe, vytvorenie medziobecných kapacitných štruktúr pre digitalizáciu a zavedenie záväzného mechanizmu financovania AI inovácií v samospráve.

Záver

Fínska republika predstavuje v európskom kontexte príklad krajiny, v ktorej sa systém územnej samosprávy vyznačuje vysokou mierou decentralizácie, inštitucionálnou vyspelosťou a schopnosťou inovatívne reagovať na výzvy súčasnej verejnej správy. Právny rámec zakotvený v zákone č. 410/2015 o miestnej samospráve, spolu s ústavnou garanciou autonómie obcí, vytvára stabilné predpoklady pre efektívne fungovanie samosprávnych jednotiek.

Štrukturálna konsolidácia, prejavujúca sa počtom obyvateľov na obec, predstavuje zásadný predpoklad administratívnej kapacity, bez ktorej by implementácia inovatívnych nástrojov vrátane umelej inteligencie nebola realizovateľná.

V oblasti digitalizácie a umelej inteligencie obsadzuje Fínsko pozíciu európskeho lídra. Národný program AuroraAI, AI register Helsiniek, chatbot OuluBot či pilotné nasadenie generatívnej AI v internej administratíve hlavného mesta sú konkrétnymi prejavmi systematickej stratégie, ktorá vníma AI nie ako technologický cieľ, ale ako nástroj zlepšovania verejných služieb v prospech občana.

Kľúčovým rysom fínskeho prístupu je dôraz na etické riadenie, transparentnosť a zodpovednosť, čo sa prejavuje aj na legislatívnej úrovni prostredníctvom zákona č. 906/2019 o správe informácií vo verejnej správe a následnej harmonizácie s nariadením EÚ o umelej inteligencii.

Komparácia s modelom územnej samosprávy Slovenskej republiky odhalila zásadné štrukturálne, právne a kapacitné rozdiely, ktoré bránia priamemu prenosu fínskych skúseností. Priemerná slovenská obec s necelými 1 900 obyvateľmi nedisponuje porovnateľnou administratívnou ani finančnou kapacitou. Slovenská republika súčasne absentuje zákonný rámec pre zodpovednosť pri automatizovanom rozhodovaní vo verejnej správe a nemá zavedený mechanizmus záväzného financovania rozvoja AI kapacít na úrovni samosprávy.

Napriek týmto bariéram zostávajú fínske skúsenosti inšpiratívnym modelom. Ich prenositeľnosť do slovenského prostredia by si vyžadovala tri predchádzajúce kroky: prijatie legislatívnej úpravy zodpovednosti pri automatizovanom rozhodovaní, vytvorenie medziobecných kapacitných štruktúr pre digitalizáciu a zavedenie záväzného mechanizmu financovania AI inovácií v samospráve. Bez týchto predpokladov by zostala implementácia AI v slovenských obciach len formálnym transferom nástrojov bez reálneho inštitucionálneho základu. Fínsky príklad tak poukazuje na to, že úspešná modernizácia verejnej správy prostredníctvom umelej inteligencie je predovšetkým otázkou inštitucionálnej pripravenosti, etického rámca a legislatívnej istoty, nielen technológie samotnej.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. JUDr. Peter Molitoris, PhD.*

Použitá literatúra

1. EURYDICE, 2025. *Early Childhood and School Education Funding – Finland* [online]. European Commission. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/early-childhood-and-school-education-funding>
2. CHAMBERS AND PARTNERS, 2025. *Artificial Intelligence 2025 – Finland* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/artificial-intelligence-2025/finland/trends-and-developments>
3. HEINIISUO, Emmi et al., 2025. *Navigating AI Implementation in Local Government: Addressing Dilemmas by Fostering Mutuality and Meaningfulness* [online]. [Cit. 10. 05. 2026]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/391238236_Navigating_AI_Implementation_in_Local_Government_Addressing_Dilemmas_by_Fostering_Mutuality_and_Meaningfulness
4. HELSINKI AI REGISTER, 2026. *AI Register – a window into the artificial intelligence systems used by the City of Helsinki* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://ai.hel.fi/en/ai-register/>
5. KONEČNÝ, Stanislav, 2016. *Verejná správa v členských štátoch Európskej únie*. Bratislava: Mayor. 237 s. ISBN 978-80-969133-8-1.
6. LOCAL FINLAND, 2025. *Local Government Finances* [online]. Association of Finnish Local and Regional Authorities. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: <https://www.localfinland.fi/local-government-finances>
7. MAYORS OF EUROPE, 2026a. *Finland AI Snapshot: Governing Innovation in Practice* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://mayorsofeurope.eu/ai-the-city/finland-ai-snapshot-governing-innovation-in-practice/>
8. MAYORS OF EUROPE, 2026b. *Helsinki: A City That Took AI Governance Seriously* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://mayorsofeurope.eu/news/helsinki-a-city-that-took-ai-governance-seriously/>
9. MINISTERSTVO SOCIÁLNYCH VECÍ A ZDRAVOTNÍCTVA FÍNSKA, 2025. *Wellbeing Services Counties* [online]. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: <https://stm.fi/en/wellbeing-services-counties>
10. MINISTERSTVO SOCIÁLNYCH VECÍ A ZDRAVOTNÍCTVA FÍNSKA, 2026. *Wellbeing services counties will be responsible for organising health, social and rescue services* [online]. [Cit. 10. 05. 2026]. Dostupné z: <https://stm.fi/en/wellbeing-services-counties>
11. MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA FÍNSKA, 2025. *Land Use Planning* [online]. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: <https://ym.fi/en/land-use-planning>
12. NORDFORSK, 2024. *Annex 2: National AI Strategies in the Nordic Countries* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://www.nordforsk.org/node/1377>
13. OECD-OPSI, 2022. *The AuroraAI: A Human-Centric and Life-Event Based Public Sector Transformation* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://oecd-opsi.org/innovations/auroraai/>
14. PEKKOLA, Eliáš et al., 2023. *The Structures of the Finnish Public Administration* [online]. [Cit. 10. 05. 2026]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/373742984_The_Structures_of_the_Finnish_Public_Administration
15. SAHAMIES, Kaisu et al., 2023. *Local Government: Contours of the Past, Present and Future* [online]. [Cit. 10. 05. 2026]. Dostupné z: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/230480/Local_Government_Contours_of_the_Past_Present_and_Future.pdf;jsessionid=0A0E44D3B646DBD43337747101488AED?sequence=1
16. STATISTICS FINLAND, 2025. *Finland in Figures 2025* [online]. Helsinki: Statistics Finland. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: <https://toolbox.finland.fi/wp-content/uploads/sites/2/2025/06/finland-in-figures-2025.pdf>
17. STATISTICS FINLAND, 2026a. *Municipalities 2026* [online]. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: https://stat.fi/en/luokitukset/kunta/kunta_1_20260101
18. STATISTICS FINLAND, 2026b. *Municipal Key Figures – With the Most Recent Regional Division* [online]. Helsinki: Statistics Finland. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/en/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut_uusin/kuntien_avainluvut_viimeisin.px/
19. STATISTICS FINLAND, 2026c. *Municipal Tax* [online]. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: https://stat.fi/meta/kas/kunnallisvero_en.html

20. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2026a. *Demografický vývoj v roku 2025* [online]. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/973bd7ac-eb08-42ef-b5d9-b227e47c01f1/
21. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2026b. *Počet obyvateľov podľa pohlavia – obce (ročne)* [online]. DATAcube. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: https://datacube.statistics.sk/#!/view/en/vbd_dem/om7101rr/v_om7101rr_00_00_00_en
22. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2026c. *Hustota obyvateľstva – obce* [online]. DATAcube. [Cit. 22. 05. 2026]. Dostupné z: https://datacube.statistics.sk/#!/view/en/vbd_dem/om7014rr/v_om7014rr_00_00_00_en
23. URBAN AI, 2023. *AI for Urban Service Delivery in Helsinki* [online]. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://medium.com/urban-ai/ai-for-urban-service-delivery-in-helsinki-29c481b5b96b>
24. VAALIT VAL, 2025. *Parlamentné voľby* [online]. [Cit. 10. 05. 2026]. Dostupné z: <https://vaalit.fi/en/parliamentary-elections>
25. WRAY, Sarah, 2020. *Helsinki and Amsterdam Launch AI Registers to Detail City Systems* [online]. Cities Today. [Cit. 07. 05. 2026]. Dostupné z: <https://cities-today.com/helsinki-launches-ai-register-to-detail-city-systems/>
26. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-369>
27. Zákon č. 302/2001 Z. z. o samosprávnych krajochoch. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-302>
28. Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-564>
29. Zákon č. 410/2015 o miestnej samospráve [online]. Dostupné z: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2015/410>
30. Zákon č. 906/2019 o správe informácií vo verejnej správe [online]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2019/906>

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189